

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING CHET TILLARIDA LUG'AT BOYLIGINI OSHIRISH METODIKALARI

Axmedova Gulira'no Raximjon qizi

Farg'ona davlat universiteti, ingliz tili va dabiyyoti fakulteti, xorijiy til va adabiyot
yo'nalishi 2-bosqich, 21/85 guruh talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada maktablarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining chet tillarini o'qitish metodikasi, uning tayanch yo'nalishlarini o'rganish, lug'at boyligi oshirishda yangi inovatsion texnologiyalar va ularning 7 yoshdan 11 yoshgacha bo'lgan o'quvchilarda qo'llash texnikasi, asoslari va tamoyillari shuningdek, so'z boyligini oshirish ushbu davrda dolzarbligi haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: boshlangich sinf o'quvchisi, chet tili, metodika, lug'at, mimika, imo-ishora

METHODS OF INCREASING THE VOCABULARY OF PRIMARY CLASS STUDENTS IN FOREIGN LANGUAGES

Axmedova Gulira'no raximjon qizi

Student of Fergana State University, Faculty of English Language and Literature,
Foreign Language and Literature, 2nd stage, group 21/85

ABSTRACT

In this article, the methodology of teaching foreign languages to elementary school students in schools, the study of its main areas, new innovative technologies for increasing vocabulary and their application techniques to students from 7 to 11 years old. The basics and principles, as well as the relevance of increasing vocabulary in this period.

Keywords: elementary school student, foreign language, methodology, dictionary,

KIRISH

So'z nutqimizning asosiy birligi, va uni tashkil etuvchi unsuri hisoblanadi. So'z va so'z birikmasi tildagi leksik jihatlarni tashkil etib, undagi aniq va mavhum tushunchalarni, hissiyotlarni bildiradi. Bundan tashqari, har bir nutqiy bayon, hoh u og'zaki yoki yozma bo'lsin o'quvchidan ma'lum grammatik ma'no, so'z va so'z brikmalarining moslashishini talab etadi. Shuning uchun ham tilni o'rganishda uning leksikasi ya'ni lug'at tarkibini bilish muhim. Kishining ma'lum bir tilda so'z boyligi

qanchalik keng bo'lar ekan uning nutqi ham shunchalik ravon va keng bo'ladi. Shu sababli, chet tillarini o'qitishda boshlang'ich sinf o'quvchilarning so'z boyligi kelajakda anashu tilni mustahkam va tez o'zlashtirishlari uchun dastlabki qadam hisoblanadi. Ular kelajakda o'z fikrlarini aniq va ravshan yetkaza oladilar.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Hozirgi kunda yurdimiz maktablarida dunyo tillari bo'lgan rus, ingliz, fransuz, nemis tillari o'qitilib kelinmoqda. Misol qilib ingliz tilini oladigan bo'lsak hozirgi kunda ushbu tilda O'zbekiston maktablaring deyarli 80% da ushbu til o'qitiladi. Statistik ma'lumotlarga qaraganda har yili ingliz tiliga 1,000 dan ortiq yangi so'z qo'shiladi. Agar so'zlarning antonimlarni, sinonimlarini va so'zning ot (noun), fe'l (verb) shakllarini hisobga olsak yuqoridagi ko'rsatgich yanada oshib boradi. Maktablarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining anashu so'zlarni yodlash jarayoni uchun yangi metodikalar kiritilishi hozirgi kun talabi hisoblanadi. Quyida bir necha so'z yodlash usullarini osonlashtiradigan metodikalar berilgan.

1. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga so'zlarni rasmlar orqali o'rgatish metodikasi.

Ushbu metodika hozirgi axborot texnologiyalari davrida keng qo'llansa bo'ladigan uslub hisoblanadi. Rang barang, ko'zga tashlanadigan rasmlar o'quvchining e'tiborini tortib, ularda qiziqish uyg'otadi. Shu orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida so'z yodlashga bo'lgan mativatsiya paydo bo'ladi. Shu orqali so'z yodlashni zerikarli mashg'ulotdan zavqli, qiziqarli vazifaga aylantirish mumkin.

Boshqa tomondan olib qaralganda, ushbu metodika bolalarning kreativligini oshirish uchun ham hizmat qiladi. Ularga bitta rasm ko'rsatish orqali qo'shimcha so'zlarni ham yodlatish mumkin. Masalan, olma surati ko'rsatilishi bilan uning rangini, katta kichikligini va boshqa sifatlarini ham o'rgatish mumkin.

2. Realiya metodikasi.

Ushbu metodika o'quvchilarning real ko'rib turgan narsa nomlarini yodlashga qaratilgan texnika bo'lib, uni birinchi uslubdan farqi shundaki, o'quvchilar ko'zlari bilan ko'rgan narsa nomlarini yod oladilar. Masalan, sinf xonasida bor bo'lgan narsalar, o'qituvchi tomonidan olib kelingan narsalar va shu kabi. Ushbu uslub bolalarda predmetni yaqqol nomoyon qilib, ularning tasavvurlarida so'zni paydo qiladi va ular so'zni oson eslab qoladilar. Ushbu metodikaning yana bir afzal tomoni shundaki, yodlangan so'z aktiv bo'lib xotirada uzoq muddatga saqlanadi.

3. So'zlarni harakatlar, mimika, imo-ishoralar orqali yodlatish metodikasi.

Ushbu metodika ham so'z yodlashning aktiv uslubi hisoblanib, fe'llarni, turli xil his-tuyg'ularni, imo ishoralarni o'quvchilarga oson yodlatishga xizmat qiladi. Masalan

dars mashg'ulotlarida o'qituvchi ma'lum harakatni o'quvchilarga ko'rsatib, bu so'zning ular o'rganadigan tildagi tarjimasini aytadi. So'ng ulardan ushbu harakatni bajarishlarini so'raydi. Bolalar harakatlarni bajarishadi va so'zni takrorlaydilar.

Bilamizki, 7-11 yoshli bolalarda his-tuyg'ularni ifodalovchi so'zlarni yodlash qiyin jarayon. Chunki bu so'zlar mavhum bo'lib, an'anaviy dars mashg'ulotlarida so'zni yozib yodlatilgan. Hozirgi zamonaviy ta'limda esa yangi metodika mavjud. Ho'sh bu jarayon qanday tashkillanadi? Buning yechimi oddiy. O'qituvchi bollardan bugun qanday kayfiyatda ekanliklarini so'raydi va o'quvchilar javob beradi. Taxminiy javoblar quyidagicha: bugun hursandman, kayfiyatim yo'q, jahlim chiqqan, yaxshiman va hokozo. So'ngra o'qituvchi mimikalar bilan usbu hislarni ko'rsatib, ular o'rganayotgan tildagi tarjimasini o'rgatadi, bolalar takrorlaydilar.

4. Sinonimlar va anotonimlar orqali so'zlarni yodlash.

Ushbu uslub barcha yoshdagi til o'rganuvchilar uchun so'z boyliklarini oshirishning eng samarali uslubi hisoblanadi. Chunki bir so'zni yodlash natijasida ularning ma'nodoshlarini va qarama-qarshi ma'nolarini yodla mumkin. Boshlang'ich sinf o'quvchilari ham bundan mustasno emas. Ularga ham so'zlarning sinonimlari va antonimlari bilan birgalikda yodlatish so'zni tasavvur qilib yodlashga, tez esda qolishga hamda bir vaqtda bir necha so'zni o'rganishga imkon beradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ushbu texnikalar so'z yodlashning aktiv usullari bo'lib bola bu jarayonda zerikmaydi va so'z yodlashga sevimli mashg'ulot sifatida qaraydi. Albatda so'z yodlash ikkinchi tilni o'rganishda muhim. Chunki kelgusida o'quvchilarning gapirish ko'nikmasi ayni so'z boyliklarining ko'pligi bilan shakillanadi.

Yuqoridagi matodikalardan foydalanib Farg'ona shahar 17-sonli maktabda dars mashg'ulotlari olib borildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, ushbu uslublar haqiqatda zamonaviy darslar uchun mos keladi. Hamda o'quvchilarning lug'at boyliklarini oshirishga hizmat qiladi.

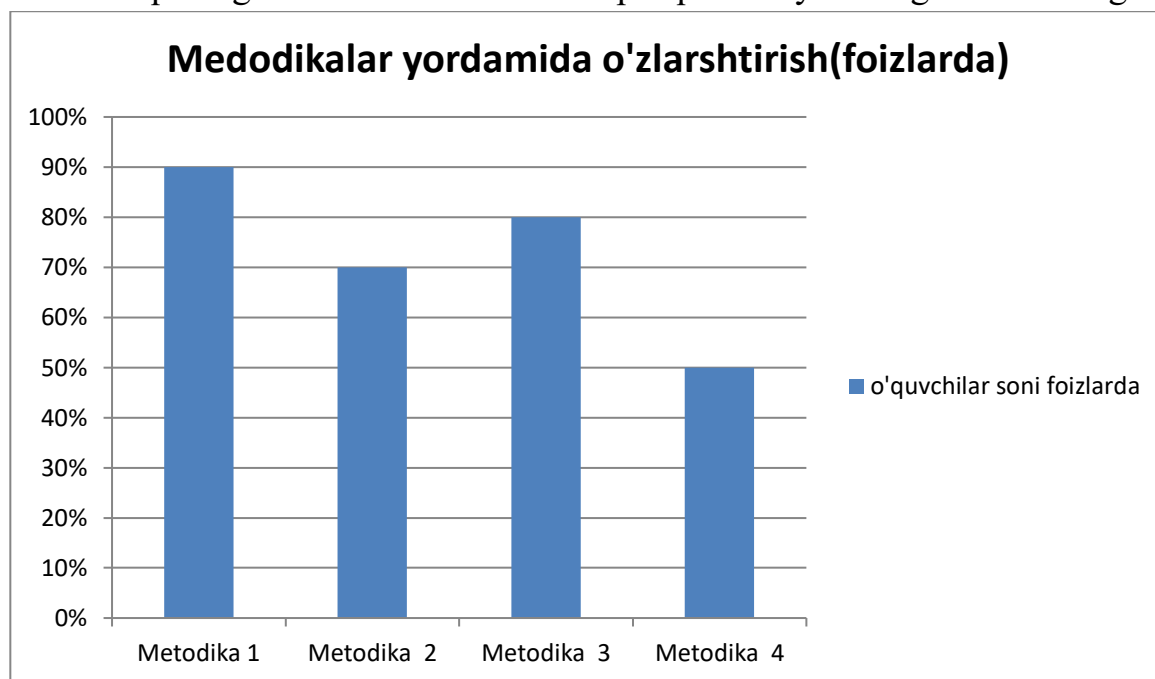
Dars mashg'ulotlari davomida bolalarning 90% rasmda ko'rsatilgan rasmlarni eslab qolgan. O'quvchilardan ushbu metodika haqida so'ralganda ular so'zlarni qiziqish va ishtiyoq bilan o'rganganliklarini bildirganlar. Qo'lgan 10 foizi o'quvchi esa shunchaki rasimga qaragan, so'zni takrorlamagan.

2-metadikada 10 nafar o'quvchi qatnashgan bo'lib, ulardan 7 tasi ko'rsatilgan narsalarni nomini aytaolgan. 3 nafar o'quvchi esa so'zlarni eslay olmagan.

3-uslubda o'tkazilgan tatqiqot shuni ko'rsatadiki, sinfdagi bolalarning 80% harakatni nomi bilan ayta olgan. 11% harakatni o'zini bajargan, qolgan 9 foizi o'quvchilarga qarab bajarganliklarini bildirgan.

O'tkazilgan tatqiqotlarga ko'ra, o'quvchilar sinonimlar va antonimlar orqali so'z yodlaganlarida birmuncha qiyinchilikka duch kelishgan. Uyda takrorlash orqali so'zlarni eslab qolishgan. Ammo bu ularda ko'proq so'zni yodlashga imkon bergan.

XULOSA

Xulosa qilib shuni takidlash joizki, ushbu davrda chet tilini bilish zarur omil hizoblanar ekan undagi so'zlarni yod olish muhim jarayon hisoblandi. Yuqorida sanab o'tilgan usullar bevosita so'zlarni 7 yoshdan 11 yoshga bo'lgan bolalarda yodlashga qaratilgan texnikalardir. Natijalardan olib qoralgan eng oson, samarali usul-so'zlarni rasmlar orqali o'rgatish bo'ldi. Shunday ekan o'qituvchilar o'z dasrlarida ushbu metodikada foydalansalar bu o'quvchilar uchun foydali bo'lishi aniqlandi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Расулов Р. Умумий тилшунослик. –Тошкент. Фан, 2007. – Б. 255.
2. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. I т. Мағруфова З.М. Таҳрири остида – М.: Русский язык, 1981. 228-б.
3. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 1 жилд. Мадвалиев А. таҳрири остида. –Т.: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2006. 624-б.
4. Rasulov R. (2020). Kelajak – til sohiblariniki. Til va adabiyot ta'limi, 7(7), 63- 64.
5. Ботирова Ш.И. (2020). Об обучении студентов филологии основам анализа и литературным терминам. Преподавание языка и литературы, 7(7), 82-83.

6. Botirova, S. (2020). The Role of Artistic Psychology in the Metaphorical Harmony of Man And the Reality of Life. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 9(4), 16-20.
7. Mardonov, S., Khodjamkulov, U., Botirova, S., & Shermatova, U. (2020). The Need to Educate Young People with the Spirit of Patriotism in the Context of Globalization. *Journal of Critical Reviews*, 7(12), 166-169.
8. Botirova Sh.I. (2020). For Students of Philology Teaching Literary Conditions of Learning Basic Analysis. *Science and Education*, 1(5), 110-113.
9. Botirova Sh.I. (2020). Problematic Aspects Related To the Use of Educational Technologies And Interactive Methods In The Classroom. *International Journal of Multidisciplinary Research*, 6(8), 539-541.
10. Botirova Sh.I. (2020). The Relationship Between Symbolically Figurative Interpretation And Psychology. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 9(9), 12-15.
11. Botirova Sh.I. (2018). Methodology And Technology of Social And Pedagogical Activity. *Теория и практика современной науки*, 1(31), 14-16.
12. Botirova Sh.I. (2018). The Role of Artistic Literature In The Spiritual Development of Youth. *Мировая наука*, 5(14), 26-28.

